

Delavska pravica

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

ŠTEV. 49

LJUBLJANA, DNE 2. DECEMBRA 1937

LETO X.

Pravi vzrok

Še danes, po dveh letih dejanskega razkola v katoliških delavskih vrstah, se dobijo ljudje, ki si še vedno niso na jasnem, zakaj je ta razkol nastal. Običajna sodba teh ljudi je, da je krivda na obeh straneh, to se pravi pri Jugoslovanski strokovni zvezi in pri novoustanovljeni ZZZ. Ta sodba je propagandni uspeh ljudi, ki so povzročili in ustanovili ZZZ, da s tem glavno krivdo odvržejo raz sebe in napeljejo javno mnenje v kalne vode, kjer se skrijejo tudi velike ribe. Na ta način hočejo vzporediti obe sedaj obstoječi delavski organizaciji v isto vrsto in počasi katoliško javnost prepričati, da je končno krivda le na Jugoslovanski strokovni zvezi. Pri tem svojem delu naj bi dosegli, da končno katoliška javnost obsodi Jugoslovansko strokovno zvezo kot pravo povzročiteljico žalostnega razkola.

Krščansko socialistično delavsko gibanje obstoji že od l. 1894. Takrat je dr. Janez Evangelist Krek pričel delati med krščanskim delavstvom, da ga obvaruje pred kapitalističnim izkoriščanjem in suženjstvom. Dr. Jan. Ev. Krek pa je šel še dalje. Ustvarjal je nekako fronto krščanskega delovnega ljudstva in hotel najtesneje povezati med seboj vse slovenske delovne stanovce, to je tiste, ki si s svojimi rokami služijo vsakdanji kruh. Tako je ustanovil izobraževalno organizacijo, ki je bila prvotno popolnoma v delavskih rokah, je pa potem prešla iz Kršč. socialne zveze v Prosvetno zvezo. Ustanovil je slovensko združništvo, namenjeno delavcem, kmetom in obrtnikom, ki je danes formalno osredotočeno v Združni zvezi, dejansko pa v Združni gospodarski banki. Delovne stanove je hotel povezati v ožjo skupnost in je zato izdelal »Načrt slovenskih delovnih stanov«, ki je dejansko predstavljal fronto krščanskega slovenskega delovnega ljudstva proti trgovskemu in industrijskemu kapitalu. Še prav posebno pa je poudarjal dr. Krek svobodo in neodvisnost delavskega gibanja, ki naj bi bilo nekako osrednje gibalno vsega krščanskega socialnega gibanja na Slovenskem. S tem poudarkom svobode in neodvisnosti je podčrtal dr. Krek demokratično miselnost, ki naj bo osnova udejstvovanja katoličanov tako v gospodarskih kot v političnih vprašanjih.

Vse Krekovo delo se je po 20 letih njegove smrti skoraj docela razblinilo. Edino za Jugoslovansko strokovno zvezo lahko rečemo, da je ohranila še v celoti Krekov duh v svojih vrstah in da je v bistvu zvesta svojemu poslanstvu. In tudi ta organizacija, ki ima na svoji vesti edino krivdo v tem, da je ostala zvesta Krekovim načelom, naj postane sedaj še zadnja žrtev likvidatorjev Krekovih načel v družabnem življenju?

Krščansko soc. delavstvo se je vsa povojna leta neustrašeno borilo proti kapitalizmu, proti materialističnemu delavskemu gibanju in proti kapitalistični miselnosti, ki se je čimdalje bolj širila tudi v vrstah tako zvanih katoliških gospodarstvenikov in politikov,

Čitaj in širi Delavsko pravico!

ki so solidarno nastopali v boju proti delavskim pravicam z ostalim kapitalističnim svetom. In tako jih danes že spet vidimo v objemu s skrajno kapitalistično reakcijo — s fašizmom.

Ves ta naval na svobodno krščansko delavsko gibanje se je odražal predvsem v političnem življenju. Pod firmo »katoliške skupnosti« so se z uspehom udeleževali gospodarski krogi, ki so hoteli, da se to skupnostno izživiljanje odraža čisto po njihovih zamislih. Povsod v gospodarskih in drugih ustanovah pa so si neženirano in brez sramu podajali roke z drugimi gospodarstveniki (pravilno kapitalisti) v skupno fronto proti delavskim pravicam za demontažo socialne zakonodaje v Jugoslaviji in proti uveljavljanju delavskih slojev v javnem življenju vobče. To politično življenje seveda ni moglo prenesti svobodnega krščanskega delavskega gibanja. Na dnevnem redu so bili neprestani spori med vodstvom političnega gibanja in med kršč. soc. delavskim gibanjem, ki se je prav tako hotelo po svoji »Delavski zvezi« svobodno potegovati za veljavo delavstva tudi na tem polju. Kršč. soc. delavstvu, ki je bilo prežeto Krekovega demokratičnega duha, ni bilo vseeno, ali ima kaj vpliva v občinskem gospodarstvu, kjer so se odločevala važna krajevna stanovska vprašanja, prav tako v oblastnih skupščinah in v parlamentarnem zastopstvu, ali pa je brez vpliva. Našim tovarišem ni bilo vseeno, ali bodo za ta važna javna zastopstva samo volivni backi in priganjači, stalno zastavljeni in za svoj trud poplačani z dovoljenjem za pobiranje drobtin z bogatinove mize, ali pa bi povsod tudi dejansko odločali kot enakovreden faktor v družbi. Sebe oziroma svoj stan so hoteli uveljaviti tudi zaradi tega, ker se je prav zaradi podrejenosti njihovega udejstvovanja širil marksizem. Naši pokretaši so hoteli delavstvu dokazati, da se prav tako, oziroma še bolj uspešno bori za svoje pravice v krščanskih delavskih organizacijah in mu zato ni treba hoditi po pomoč v marksistične vrste.

Ta dejanski in edini vzrok spora je končno privedel do ustanovitve nove katoliške delavske organizacije, ki se danes že čisto odkrito priznava h »katoliški (politični) narodni skupnosti«, to je k JRZ. Pa tudi ustanovitelji sami sedaj že priznavajo to novo organizacijo za svojo, kar nam dokazujejo vsakovrstne podpore bodisi po časopisju ali v raznih okrožnicah (JRZ in dr.).

Leta 1932 je bil zadnji poskus teh ljudi za osvojitve JSZ na njenem občnem zboru.

Ker se je ta poskus ponesrečil, se je pričelo iz vrst uradnikov Okrožnega urada za varovanje delavcev gibanje za novo delavsko organizacijo. Pričeli so z verskim vprašanjem; na ta način, da so odrekli članom in vodstvu JSZ pravilno in 100 odstotno katoliško prepričanje. Znani članek v »Kresu« izpod peresa g. Rudolfa Smersuja, uradnika OUZD, dalje brošura »Kršč. strokovna organizacija« izpod peresa uradnika OUZD g. Valanta, dalje brošura gosp.

POLOŽNICE

SMO PRILOŽILI VSEM NAROČNIKOM LISTA, KI DOLGUJEJO ZA TEKOČE LETO ŠE VSO ALI PA LE DEL NAROČNINE. PROSIMO VSE, DA PORAVNAJO SVOJO OBVEZNOST ČIMPREG, VSAJ DO KONCA TEGA LETA. UPRAVA MORA PRAV SEDAJ IZPOLNITI ZNATNE OBVEZNOSTI TISKARNI. UPOŠTEVAJTE!

TISTIM, KATERIM POŠILJAMO LIST NA OGLED, SMO TUDI PRILOŽILI POLOŽNICE. PROSIMO JIH, DA NAM NAKAŽEJO VSAJ DEL NAROČNINE. KDOR LISTA NE NAMERA VA NAROČITI, PROSIMO, DA GA VRNE.

**Uprava
„Delavske Pravice“**

Pripravimo se za volitve obratnih zaupnikov Važna naloga

Na podlagi pravilnika se morejo vsako leto v mesecu januarju izvesti volitve delavskih in nameštenskih zaupnikov. Izvedba volitev je razmeroma precej komplicirana, tako da je treba največje pozornosti pri formalnostih, ki so predpisane za pravilno izvedbo volitev. Delavstvo se gotovo zaveda, s kakim očesom gledajo delodajalci na delavske zaupnike. V mnogih slučajih iščejo delodajalci možnosti, da otežkočajo izvedbo volitev. Poleg tega pa ima delavstvo še celo vrsto drugih »prijateljev«, ki imajo posebne razloge, da vsak po svojih polih skuša onemogočiti izvedbo volitev.

Zato je treba, da delavstvo že v mesecu decembru izvrši vse predpriprave za pravilno izvedbo volitev. V prvi vrsti je potrebno, da se določi, po kakšnem volivnem postopku naj se volitve izvedejo, ali po rednem ali po skrajšanem. Ne smemo pozabiti, da se morejo volitve izvršiti po skrajšanem postopku samo tedaj, če na to pristane poleg delavstva tudi delodajalec. Volivni odbor naj skrbi, da v tem primeru kolikor mogoče kmalu ugotovi, če delodajalec pristane na skrajšani postopek, da v primeru nepristanka more še pravočasno pripraviti volitve po rednem postopku.

Prav tako je treba, da delavstvo ve, koliko je predvidenih kandidatnih list v posameznem podjetju. Če je le mogoče, naj bo v vseh obratih sporazumna kandidatna lista. Kandidati naj se razdelejo proporcionalno po moči posameznih organizacij ali skupin. V onih obratih, kjer so delavci že dosedaj volili svoje zaupnike, je prav lahko določiti sporazumno kandi-

datno listo. Pomniti je treba, da ni v interesu delavstva, če se med seboj prepira in vzbuja medsebojno mržnjo. Od tega imajo koristi vedno le drugi. V primeru doseženega sporazuma odpadejo tudi volitve in s tem marsikake druge neprijetnosti, ki jih povzročajo volitve.

Prav posebno pazljivo pa naj polaga delavstvo pri izbiri kandidatov za bodoče zaupnike. Zaupniki imajo zelo težavno nalogo, zato je treba, da se za taka mesta določijo najsposobnejši in pa kar je glavno, da imajo zaupanje med delavstvom in pa tudi, da so zaupanja vredni pri podjetju. V mesecu decembru naj se vršijo sestanki in razgovori, na katerih naj delavstvo svobodno izjavi in izbere kandidate za bodoče zaupnike.

V zadnjih letih smo bili priča, da so se pri volitvah obratnih zaupnikov pojavile neke divje kandidatne liste, katere smo lahko označili kot podjetniške liste. Podjetniki so namreč pod raznimi pretekami dobili nekaj delavcev, ki so pristali na njihovo listo, ki je bila navidezno delavska, dejansko pa podjetniška. Delavstvo naj ne naseda takim listam, ker pri tem ne gre le za to, da je izvoljen oni zaupnik, katerega delodajalec želi, ampak bolj za to, da ustanova delavskih obratnih zaupnikov vobče izgubi svoj pravi značaj, zaupniki sami pa avtoriteto, katero jim daje zakon. Za danes naj zadostujejo gorenje misli, ki naj služijo za prve priprave za volitve zaupnikov. Volitve naj se izvedejo v vseh obratih in vseh podjetjih, kjer je to količkar mogoče.

Iz centrale

Koledarček. — Vse skupine opozarjamo, da takoj razprodajo »Delavski koledarček«, da nam bo mogoče poravnati račune za tisk in vezavo.

Je mogoče, da boste uspeli in Vam za zgled navajamo sledeče skupine, katere so denar za prodane koledar-

čke v celoti že nakazale: Huda jama, Dovže, Ljubljana »Zmaj«, Podgrad, Slovenjgradec, Sorica, Škofja Loka (obe skupini) in Vir. Nekatere druge so poslale že večje zneske na račun. Vsi na delo! Člani in članice, kupite takoj svoj koledarček!

Perniška, uradnika OUZD, »Zakaj nismo krščanski socialisti«, so zgodovinski dokumenti, kako so ti krogi hoteli prepeljati delavstvo iz dejansko 100 odstotno katoliške JSZ v ZZZ, ki se prišteva k politični grupaciji, katera ima v svojih pravilih versko indiferentnost.

Za današnji razkol so v celoti odgovorni ti ljudje in bodo to odgovornost nosili tudi pred zgodovino z vsemi posledicami.

Krščansko soc. delavstvo pa se bo odločno in neustrašeno borilo tudi nadalje za delavske pravice v Jugoslov. strokovni zvezi, prav tako pa se bo znalo in tudi moralo uveljaviti v ob-

činah, v deželni in državnem zboru. Če mu to pravico odrekajo ljudje, ki so pod vplivom kapitalističnih in gospodarskih krogov, si bo prav z istim trudom, kakor si je ohranjalo neodvisnost svoje Jugoslovanske strokovne zveze, priborilo pravice in veljavo tudi na političnem polju. Tudi nova ZZZ, ki ima namen, likvidirati delavsko zavest med krščanskim delavstvom in samostojno gledanje in presojanje gospodarskih, socialnih in političnih vprašanj, ne bo svoje naloge rešila.

V slovenskem krščanskem delavstvu kliče živ Krekov duh, ki je življenje in borba za večnostna načela!

Tekstilno delavstvo

Jarše. V nedeljo 28. novembra se je vršil v Jaršah velik strokovni sestanek delavstva tovarne platnenih izdelkov, na katerem se je razpravljalo o delovnem in plačilnem razmerju v tovarni ter o drugih vprašanjih, ki zadevajo delavstvo. Predsednik skupine tov. Školje je podal izčrpano poročilo o ukrepih organizacije in obratnih zaupnikov za zaščito delavstva pri delu. Obratno vodstvo je dosedaj pokazalo razumevanje za upravičene pritožbe delavstva in je pritožbam tudi ugodilo. Pa tudi v pogledu zaposlitve se podjetje trudi, da bi se izognilo večjim redukcijam delavstva. Posamezne delavke in delavci so imeli na tem sestanku precej pritožb zaradi nepravilnega postopanja predpostavljenih v tovarni. Vse te pritožbe bodo predložene po obratnih zaupnikih vodstvu tovarne z zahtevo, da se odpravijo vsi nedostaki, ki nasprotujejo interesom dobrih odnošajev, v katerih želi živeti delavstvo s tovarno. Da pa bo mogoče vse upravičene pritožbe delavstva tudi v bodoče pravočasno in uspešno reševati, je potrebno, da se take pritožbe brez odlašanja sporoče za to postavljenim zaupnikom, ki bodo znali na merodajnem mestu storiti vse, da se utemeljene krivice popravijo. Oni, ki pritožbe ne sporoči na pristoječe mesto, ne sme pričakovati, da bo dobil zadoščenje ali da se mu bo krivica popravila, kakor tudi ne sme misliti, da bo s samim zabavljanjem proti organizaciji in zaupnikom dosegel ono, kar smatra, da je pravično. Zavedno delavstvo dobro ve, da se okrog njega prav radi vrte navidezni prijatelji, ki čakajo, kdaj bi mogli pograbititi kako priliko, da podprejo nergaštvo, ker imajo pri tem svoje posebne namene. Enotnost in solidarnost delavstva, ki zna misliti s svojimi možgani, marsikomu danes ni všeč. Med delavstvo je treba naliti strupa medsebojnega sovraštva, da se mu tako ubije moč za uspešno delo pri doseganju svojih pravic. To je namen raznih delavskih »prijateljev«. Jarško delavstvo se iz preteklosti dobro zaveda, kolikega pomena je zanje res prava delavska skupnost. Ni potrebno, da bi na tem mestu razpravljali o razliki delovnih razmer pred časom in danes. Ne moremo sicer reči, da so danes popolnoma zadovoljive razmere v tovarni. Smemo pa reči, da se položaj delavstva stalno izboljšuje, kar je le za sluga delavstva samega, ki enotno in solidarno nastopa. Kdor je bil navzoč na nedeljskem sestanku, se je mogel uveriti, da je enotnost jarškega delavstva popolna. Oni nergači, ki so iz te enotnosti izstopili, ne igrajo prav nobene vloge. Pregovor pravi, da suhe veje same odpadajo od zdravega drevesa.

Lesno delavstvo

Trata pri Škofji Loki. V četrtek, 25. novembra je imelo delavstvo, zaposleno pri podjetju Heinrichar svoj članski sestanek. Za centralo se je sestanka udeležil tov. Pestotnik. Delavstvo v tem podjetju je bilo v meznem gibanju. Zaenkrat so bile strojnim delavcem izboljšane plače. Delavstvo je nato pristalo, pač pa vztraja pri zahtevi, da se vsemu delavstvu v podjetju izboljšajo delovni pogoji. Tov. Pestotnik je poročal o poteku in pravilni taktiki meznega gibanja. Mezdna gibanja se morajo voditi v vsakem primeru na način, da ni nepotrebnih delavskih žrtve. Take žrtve so samo v škodo delavskemu pokretu. Le s previdnostjo in pravilno taktiko v meznih gibanjih bo delavstvo doseglo boljši položaj.

Kamnolomci

Zapodje nad Kresnicami. Delavci, ki smo zaposleni v kamnolomu g. Birolle, smo se lani organizirali. Delo organizacije je pa lani obstajalo samo v tem, da smo se vpisali in plačali pristopnino. Vso nadaljnjo organizacijsko delo smo lani opustili. Ker se nismo zavedali svojih pravic, nismo v zimskih mesecih, ko smo bili brezposelni, dobivali nobene brezposelne podpore. Da tudi me postanemo deležni ugodnosti, ki jih dajejo socialni zakoni delavstvu in da dobimo tisto, kar nam po zakonih gre, smo se letos ponovno organizirali, in sicer sedaj v Jugoslovanski strokovni zvezi.

Ker niso letos apnenska podjetja pristala na podpis kolektivne pogodbe za kamnolome, je Jugoslovanska strokovna zveza podvzela korake, da se z ozirom na zvišanje cen življenjskih potrebščin in povišanje plač v gradbeni stroki, izboljšajo tudi naše plače. Akcija organizacije za zvišanje plač je uspela in bomo dobili izplačane poviške tudi za nazaj.

Dne 20. novembra smo imeli v Zapodju sestanek, na katerem je zastopnik JSZ Pestotnik razložil pomen in namen delavske strokovne organizacije. Sklenili smo tudi, da bomo v Zapodju zaposleni delavci zmerom stoodstotno organizirani in da bomo tudi tovariše, zaposlene v apnenici v Kresnicah, pridobili za organizacijo.

Pogajanja za novo kolektivno pogodbo stavbinec

Koncem tega leta poteče veljavnost kolektivne pogodbe za stavbinec. Sedanja kolektivna pogodba je trajala še ne pol leta, vendar je bilo to dosti, da smo spoznali njene pomanjkljivosti. Največja potreba spremembe je pri mezdah. Plače so tisto, kar je najbolj pomanjkljivo v tej pogodbi. Plače v nižjih razredih ne odgovarjajo niti plačam minimalnih mezd v gradbeni stroki, saj so v najnižjem razredu 50 par nižje, kot minimalne mezde.

Zboljšanje plač, to je prva in glavna zahteva stavbinskega in gradbenega delavstva! Zahtevo po zvišanju plač ne bo treba delavstvu podpirati s kakimi posebnimi dokazi, ker to povišanje tirja nujno druginja življenjskih potrebščin, ki stalno raste. Uradništvo je dobilo pravkar povišane plače in smemo sedaj pričakovati povečanje gradnje manjših uradniških hiš. Konjunktura se boljša. Podjetja delajo zopet z večjimi dobički in zidajo nove tovarniške objekte. Časopise poroča in vlada izdaja poročila, da so državni dohodki porasli preko predvidenega proračuna in zato naj najbednejši med delavci, to je sezonski delavec doseže vsaj drobtino tega zboljšanja s tem, da bodo država in druge javne ustanove dale nekaj več za dela, ki jih vršijo gradbeni delavci. Poleg te glavne zahteve je kolektivna pogodba pokazala potrebo po zbolšanju tudi v drugih točkah, o čemer bomo še pozneje pisali.

Z novo sezono bo treba nove pogodbe. Pogajanja so se že začela in je v svrhu spoznanja medsebojnih predlogov Delavska zbornica sklicala 24. novembra sestanek zastopnikov delavskih in delodajalskih organizacij. Zastopnik Delavske zbornice, g. Stanko, je ugotovil, da je predlog delavskih organizacij, da bi se delavstvu dalo več gotovosti v zadevi od-

povedi in poskusne dobe. Zastopniki delodajalcev so zavzeli nasproti temu odklonilno stališče. Zastopnik tesarskih mojstrov je stavil predlog za znižanje plač tesarjem, ki bi se po tem predlogu znižale za 50 par do 1 din na uro. Pogajanja so bila odložena do srede decembra.

Pri teh razgovorih se je obravnavalo tudi vprašanje reševanja sporov med delavci in delodajalci, registracija delavskih knjižic in staro pereče vprašanje šušmarstva. — Zadeva razsodišča, ki bi reševalo spore med delavci in delodajalci, ki spadajo pred obrtna razsodišča, se je rešila sledeče: pri Delavski zbornici se ustanovi posredovalni urad za reševanje sporov. Delavska zbornica bo poskusila s posredovanjem pri delodajalcu, da bi se z delavcem poravnala, ne da bi razsojalo obrtno ali kako drugo sodišče. Delavske in delodajalske organizacije bodo priporočile svojim članom, da se poslužijo tega posredovalnega urada.

V vprašanju registracije poslovnih knjižic je prišlo do sporazuma, da se izdajo te knjižice tistim zidarjem, ki so naredili izpite. Tisti, ki so delali kot vajenci, pa izpita niso naredili, naj izpit položijo in potem dobijo knjižice. Za zidarje, ki niso delali kot vajenci, so zastopniki delavcev pristali, da bi se jim na podlagi plačilnih listov, iz katerih je razvidno, da so delali zidarska dela, izdala legitimacija, na podlagi katere bi prejeli plačo, ki bi jo za zidarje določala kolektivna pogodba. Delodajalci na to niso pristali in je zato ostalo to vprašanje nerešeno.

Za šušmarje se je pa zopet sklenilo, da delodajalci predložijo oblasti predlog za pobijanje šušmarstva, ki ga bodo podpisale tudi delavske organizacije.

Poselska zveza

Kronika

Po končanem kongresu smo šle temeljito na delo. Sklepe, storjene na zborovanju, smo takoj objavile v časopisu, kar pa je povzročilo velikanski šum. Posebno pa med nekaterimi gospodinjami je nastalo pravcato razburjenje, namreč zaradi zahteve po prenovitvi »Poselskega reda«.

Ljudje si kar niso mogli tolmačiti teh novotarij — in kar neverjetno se jim je zdelo, da bi se te neuke, revne služkinje toliko opogumile, da bi začele posegati v javnost za uzakonitev in za izboljšanje poselskega reda.

Pa to nas ni prav nič strašilo. Pač pa smo pogumno sklicale že za prvo nedeljo popoldne, dne 7. VII. 1920 velik shod služkinj v Mestni dom, kamor smo tudi povabile gospodarje odnosno gospodinje. — Veliko dvorano Mestnega doma so dekleta napolnila do zadnjega kotička, našim predstojnikom pa so blagovoljno prepustile prostor na galeriji. — Shod je otvoril g. stolni vikar Matija Škerbec, sedanjí Kranjski dekan. Obrazložil je namen Poselske zveze. Za njim je govoril pokojni g. Cvikelj, kot zastopnik JSZ, ki je v svojem govoru obljubil pomoč v tem borbenem delu od strani Jugoslovanske strokovne zveze. Nato so dobile zaporedoma besedo naše odbornice, ki so v svojih skromnih besedah izpovedale svoje načrte, ki so si jih zasnovali in ki jih nameravajo v bližnji bodočnosti izvršiti z božjo pomočjo, pri tem pa blagovestno poudarjale: da z obnovo določb poselskega reda ne nameravajo nikogar žaliti, in na noben način kratiti spoštovanja, ki so ga dolžne napram svojim predstojnikom. Pač pa si hočejo le priboriti pravice, ki

nam pripadajo po božjih in človeških postavah. Zato želimo, da se mirno in priateljsko, v medsebojnem razumevanju obravnava o razmerju med gospodarji in služkinjami. Mirno smo se razšle.

Predolgo bi bilo opisovati, koliko sej, predavanj, sestankov, shodov se je tekom leta vršilo v tem smislu. In to zdaj v ožjem zdaj zopet v širšem obsegu. Včasih po okrajnih skupinah, potem skupno v centrali; služkinje zasebno, gospodinje so seveda tudi zborovale, nato zopet obojestransko skupaj itd. — Shodi so se vršili: v dvorani Jugoslovanske tiskarne, v bivši dvorani Ljudskega doma, v Rokodelskem domu, v Alojzijevešči itd. skoro po vseh ljubljanskih dvorinah. Pri tem so se seveda gospodinje vlekale za svoje interese, služkinje pa za svoje, tako da ni bilo ne konca ne kraja.

Slednjič pa sta bila sklicana zadnja dva sestanka na vladi: zastopstvo služkinj z zastopniki JSZ in zastopstvo gospodinj. Predsedoval je g. dr. Gosar.

Sedaj je šlo za končno določitev, pri kateri smo imele zastopnice Poselske zv. priliko opazovati naklonjenost gospodinj do služkinj. Bile so različnega hotenja, ene jako trde, ki niso privolile, služkinjam prav nobene udobnosti, druge pa tudi dobrohotne, in ker je bilo hvala Bogu zadnjih več, se nam je posrečilo, da je bil osnutek Poselskega reda prav dobro dovršen.

Predložen je bil ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje. In že leta 1921 16. julija je bil kot zakon uveljavljen za Slovenijo. — V veljavi je še danes.

Kuharski nasveti

Pljučna pečenka v omaki. Kos pljučne pečenke operi in ji odstrani kože in žilice, jo osoli ter pusti 10 minut, da se razsolí. Deni jo v kozico, prideni žlico masti in žlico vode ter deni v pečico, da se praži. Posebej kuhaj peteršiljevo korenino, zeleno, korenje, rumene kolerabe, pol čebule, lovorjev list, poper in vejico majarona. Te dišave skuhaj mehko ter pretlači na zmečkano pečenko, potrosi z moko ter pusti nekaj minut pražiti, premešaj, zalij z juho, okisaj in prideni kisle smetane, dodeni 2 pretlačeni sardeli. Pečenko zreži ter polij omako čez ali jo pa posebej serviraj v omalnici.

Kostanjev riž v skledicah. Zdrobi na deski 10 dkg surovega masla z 12 dkg moke in 3 dkg sladkorja in prideni eno jajce, pogneti v testo, ga razvaljaj za nožev rob debelo, zreži na primerne štiroglate krpe, katere vloží v zato primerne modelčke in napolni v sredi s suhim

fižolom ali graham ter tako speci v pečici. Pečene skledice deni na desko, stresi iz njih fižol. Nato jih napolni s kostanjevim rižem ter obrizgaj še po vrhu s stepeno sladko smetano. Kostanjev riž: kuhan ali pečen kostanj pretlači ter mu primešaj kuhan sladkor toliko, da postane zmes primerno gosta in stlači z žlico skozi strgalnik, da dobiš obliko riža.

Piškotne rezinice. Dobro vmešaj tri jajca z 28 dkg sladkorja, prideni 31 dkg moke, 5 dkg rozin in zrezan limonin olup. Iz te zmesi oblikuj 3 valjke ter jih vloží na namazan pekač in spevci. Še vroče zreži na rezinice, ki jih v pečici še malo osuši.

Iz centrale

Naš koledarček za leto 1938. Članice obveščamo, da je Jugoslovanska strokovna zveza izdala Delavski koledarček za l. 1938. Priporočamo, naj si ga vsaka na-

bavi. Dobi se za 8 din v naši pisarni v Delavski zbornici in tudi v »Domu služkinj«.

Vse služkinje, ki prihajajo z dežele, kakor tudi vse, ki so brezposelne, vabimo v »Dom služkinj«, Križevniška ulica 2. Tu boste našle prijazno, varno zavetišče, prenočišče za nizko ceno in zadostno, zdravo hrano za par dinarjev.

Miklavž. V nedeljo, 5. decembra bo v »Domu« Miklavževa prireditev. Pridite vse! Če boste pridne, vam bo Miklavž tudi kaj prinesel.

Božičnica. 6. januarja, na praznik sv. Treh kraljev bo naša božičnica v novi frančiškanski dvorani. Vstopnina bo prav nizka, tako da bo vsaki omogočen dostop, tudi brezposelnim.

Gradbeno delavstvo

Vransko. — Nameravani sestanek, ki bi se moral vršiti 21. nov. se zaradi nepredvidenih zaprek ni mogel vršiti. Ta sestanek bo sedaj na praznik 8. decembra po rani maši v gostilni Zupan. Tovariši! Vsi smo se organizirali zaradi potreb, ki jih vsak dan bolj čutimo. To pa nekateri gospodje ne razumejo, omiljenje delavske brezposelnosti potom javnih del rešujejo na čudovito svojevrsten način. Toda njihova nasprotovanja nas ne strašijo, mi vemo, da so proti nam naši nasprotniki, toda kljub temu imamo pravico zahtevati to, kar nam gre. To je po človeško pa tudi po krščansko! Posebno to zadnje se naj nekateri zapomnijo! — Tovariši! Če po vsej Sloveniji so organizirani delavci v Jug. strok. zvezi, pridružimo se jim tudi mi! Na praznik vsi na sestanek!

Opekarsko delavstvo

Vič-Brdo. V nedeljo se je ob 10 dop. vršila širša seja delavskih zastopnikov iz »Združenih opekaren« in od družbe »Opeka«. Na seji so se obravnavale tekoče zadeve. Med drugim je bilo sklenjeno, da se v zimskem času pripravi vse potrebno za sklenitev kolektivne pogodbe opekarskih delavcev. Poročalo se je, da delavstvo iz vseh opekaren želi, da se akcija za sklenitev kolektivne pogodbe od strani oblasti pospeši. Dalje so zastopniki delavstva izjavili, da delavstvo ne bo popustilo v svoji borbi in da bo na zborovanjih zahtevalo, da se življenjske in delovne razmere v opekarski stroki uredi. Za centralo se je seje udeležil tov. Pestotnik, ki je v svojih izjavah podčrtal potrebo organizacijskih in krajevnih zaupnikov. Organizacijski zaupniki so nujno potrebni za okrepitev naše organizacije v okolici Ljubljane. Nova skupna seja se bo vršila zopet zadnjo nedeljo prihodnjega meseca.

Čevljarsko delavstvo

Ziri. Dne 28. t. m. smo imeli delavci naše skupine sestanek, na katerem nam je tov. Štibelj iz št. Vida tolmačil načelna vprašanja naše strokovne organizacije in z več primeri prikazal, da smo in hočemo biti prava delavska strokovna organizacija, ki trdno stoji na krščanskih načelih in da hoče tudi taka ostati, ker mi sami hočemo povsod, posebno pa na vodilnih mestih, cele ljudi, delavce, ki živijo praktično po načelih organizacije in niso polovičarji. Dalje, da je treba biti sedaj pripravljen na volitve delavskih obratnih zaupnikov in da moramo prijeti za delo vsi in takoj, da bo uspeh čim večji. Pozival nas je še s posebnim poudarkom, da je naša delavska dolžnost v mesecu decembru delati za naš delavski tisk. — Tov. blagajnik JSZ pa nas je opozoril na dolžnosti vsakega člana, ki jih ima do organizacije, tako glede na redno plačevanje članarine in na praktično delo v skupini, kjer je potrebno, da delamo vsi in da drug drugemu pomagamo in da ne pustimo izvoljenih odbornikov, da gredo za vse malenkosti za posameznimi člani, ampak je treba, da sami storimo dobrovoljno delavske dolžnosti. Tudi način, kako pridobivati naročnike izven članov za naš tisk, nam je pokazal. Pozival je še posebno k zavednosti in poudaril, naj zdaj vsak član kupi

Delavska pravica

Izbija vsak četrtek popoldne, v stajaju praznika dan prej. Uredništvo in uprava: Miklošičeva c. 22/1. Neformalno pismo se ne sprejemajo. Oglasi, reklamacije in naročila na upravo: Miklošičeva c. 22/1. Oglasi po ceniku. Telefon 2355. Številka čekovnega računa 14.988

Posamezna številka Din 1.—. Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrt leta Din 18.—, za pol leta Din 28.—, za celo leto Din 48.— za inozemstvo stane mesečno Din 7.—

Vrežuje in za uredništvu odgovarja: leonardo Peter. Izdaja za konzorcij Delavske Pravice: S. Žumer. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: K. Čet

Med medjimurskimi „vinciliri“

Novo neobdelano polje, novi boji čakajo viničarsko organizacijo za pravice viničarskega delavstva. Ne daleč od Ljutomerja se začne Medjimurje s svojim znamenitim trgom Strigova, ki leži v globoki dolini sredi bogatih vinorodnih hribov, po katerih so naseljeni viničarji, ali kakor se v narečju imenujejo »vinciliri«.

Lastniki teh vinorodnih krajev so poleg domačih kmetov, večinoma razni advokati in druga hrvatska gospoda, ki so nasledniki nekdanjih madžarskih grofov in baronov, pod katerimi so nekdanji viničarji živeli še kar zadovoljno in si je marsikateri prihranil toliko, da je kupil kos zemlje ter postal bajtar ali celo polgruntar. Nekdanji grofovski viničar je dobival plačo v naturi, t. j. po 18 centov ržnja, 12 metrov drv letno, redil si je po 6 glav goveje živine, ter je še imel razne druge prejemke ob raznih prilikah, praznikih itd. To plačo je dobival samo viničar, »gazda« imenovan, dočim so njegova žena in ostali, za delo sposobni člani družine, dobivali plačilo v denarju, ki nikoli ni bilo manjše kot stane liter vina v gostilni. Cena vina je bila merilo plač vinogradniških delavcev, kar bi bilo tudi za sedanje čase primerno.

Po prevaru leta 1918, so medjimurski vinogradi prišli v last, na ta ali oni način, raznih hrvatskih meščanov, pod katerimi se je položaj viničarjev zelo poslabšal, tako na slabo, da to ni več človeško, ampak pasje življenje. Večina viničarjev sploh ni priznana za viničarje, ampak za najemnike, katerega lahko vrže vsak čas na cesto; zakonita določila »Uredbe viničarskega reda« se sploh ne izvajajo, ampak se širi čimdalje večja brezpravnost ter beda. Več tamkajšnjih vinogradniških »magnatov« splošno zanika, da bi bil viničarski red za tamošnje vinogradnike obvezen.

Že pred leti so se poskušali viničarji organizirati v strokovni zvezi viničarjev v Ljutomeru, toda gibanje so skušali v kalu zadušiti, zato da ne bi prišle v javnost vnebovpijoče krivice, ki se gode v tolikih primerih tamkajšnjim viničarjem in ker smatrajo, da je strokovna organizacija viničarjev, nekaka agentura politike, katero Hrvati in Medjimurci odklanjajo.

»Delavski koledarček«. Vse smo razumeli, da je res in prav in tudi sklenili, da hočemo na delo v vse smeri in za vse potrebe. Hočemo imeti redne sestanke, na katere bomo opozorili še one člane, ki so zdaj izostali in tudi tiste, kateri še niso v naših vrstah, pa po svojem prepričanju spadajo med nas. Vsemu delavstvu naše doline kličemo: **Organizirajte se v JSZ!**

Po naših krajih

Jesenice - Javornik

Zdravniška služba. S 1. decembrom se izpremeni zdravniška služba iz tehničnih razlogov in sicer se bo ordiniralo: od 1/8—9 dr. Čeh za člane ambulantno zdravljenja, t. j. z rumenim listkom; od 9—10 dr. Čeh za družinske člane; od 10 do 12 dr. Schvab za člane z belim listkom, to je za tiste, ki bolujejo; od 14—16 oziroma po potrebi tudi dalj časa za družinske člane dr. Keržan. Za klicanje na dom k družinskim članom velja ista meja kot dosedaj. Občinska meja Jesenice—Dovje: dr. Keržan, Javornik—Zabreznica—Dobrava: dr. Čeh.

Za december se odreja sledeči vrstni red zdrav. službe ob nedeljah in praznikih, ki velja za vse družinske člane brez raslike na njih bivališče, in sicer: 5. decembra g. dr. Keržan; 12. decembra g. dr. Čeh; 19. decembra g. dr. Keržan; 23. decembra g. dr. Čeh; 26. decembra g. dr. Keržan.

Maribor

Proslava 20 letnice smrti dr. Jan. Ev. Kreka. — Krščanska delavska mladina v Mariboru vabi na proslavo 20 letnice smrti dr. Jan. Ev. Kreka, v nedeljo 5. decembra ob 17 v dvorani Zadržne gospodarske banke (Aleksandrova cesta 6).

Spored: 1. Prolog (dr. Jan. Ev. Krek), zborna deklamacija. — 2. Naša pesem (Jan. Ev. Krek-Premrl), moški zbor. — 3. Pesem katoliških delavk (dr. Jan. Ev. Krek), zborna deklamacija. — 4. Govor.

Toda prosti narod je prišel do prepričanja, da je edina pomoč v strokovni organizaciji. Nič ni pomagalo, da je pred leti takratni načelnik v Strigovi protipostavno dal aretirati Rozmana Petra, kateri je kot strok. tajnik viničarske organizacije organiziral viničarje. G. Fodroci je s svojo »aretacijo« uspel le delno in začasno, da preplasi uboge in izmzgane viničarje. Medjimurski viničar ne veruje obljubam raznih političnih agitatorjev, ki ne prinašajo nikakega odrešenja, ne lajšajo bede, in tudi ne obljubam kot je bila n. pr. svoj čas Jevtičeva koruza, katere niso nikdar prejeli, ampak so se začeli resno zavedati, da je pomoč edino v nepolitični strokovni organizaciji viničarjev.

Tako so se v nedeljo, dne 14. t. m. ponovno zbrali medjimurski viničarji na sestanku v Strigovi, na katerem je poročal zastopnik viničarske zveze iz Ljutomerja tov. Jože Košnik. Govoril je o potrebi in namenu strokovne organizacije, ter naglašal, da je Strokovna organizacija viničarjev, kot članica JSZ po-

— 5. Nova zapoved (F. S. Finžgar), sodbna igra v dveh dejanjih.

Počastite z udeležbo spomin velikega našega socialnega delavca in narodnega probuditelja, predvsem vsi, kateri se prištevate v vrste slovenskega katoliškega delovnega ljudstva. Vstopnina je nizka: sedeži 6 in 4 din, stojišča 2 din.

Vrhnika-Verd

Delavstvo v našem kraju za JSZ. Na Vrhniki hočemo ponovno razgibati delavske vrste. Prišli smo do sklepa, da je z ozirom na težak položaj delavstva v našem kraju nujno, da pričnemo z resnim strokovnim delom. Zaradi tega se sklicuje za 12. decembra občni zbor strokovne skupine delavstva JSZ na Vrhniki. Vsi tisti, ki čutite potrebo strokovne organizacije, se tega obnega zbora udeležite. Kamnolomci v Verda, lesni delavci, opekarji, stavbinci, ki z delom svojih rok ustvarjate dobrine sveta, pa vas za plačilo vsepovsod le izkoriščajo, pridite, da na zboru poudarite svojo odločno voljo do pravične ureditve svojega življenjskega položaja. Tudi stari borci v strokovni organizaciji pridite, da boste s svojo navzočnostjo pokazali, da je v vas še danes odločna volja stati na braniku delavskih zahtev. Tako bomo zgradili močno strokovno organizacijo, katere naj nam bo kakor družina, v kateri bomo skupno zastopali naše koristi. Tako tovarši bomo postali močni in zmorni za delavsko borbo, s tem bomo pa tudi v javnosti postali odločujoč faktor, kar danes zaradi naše razcepljenosti nismo.

polnoma neustrankarska organizacija, ki ima za cilj edinole izboljšanje položaja viničarskega delavstva po načelih krščanskega socializma.

Sestanek je bil dobro obiskan. Slišali smo o vnebovpijočih krivicah, katere so opisavali navzoči viničarji. Tukaj je naloga in dolžnost njih samih, da se organizirajo ter se s pomočjo organizacije na zakonit način borijo za izboljšanje tega brezpravnega položaja, da si s pomočjo viničarskih komisij iztrgajo iz grabežljivih rok svojih delodajalcev težko zaslužene mezde in druge pravice po viničarskem redu. Razni gospodje, ki rešujejo razna »vprašanja« nočejo razumeti, da izmzgano, sestrano in zaničevano viničarsko ljudstvo, ne more sodelovati pri reševanju raznih političnih vprašanj, le za pripravo ga hočejo imeti. Ker tega nočejo priznati, zato se tamkajšnji viničar prebujajo, se zbirajo, gradi svojo stanovsko strokovno organizacijo, da z njeno pomočjo skuša reševati zanj najvažnejše vprašanje — to je vprašanje vsakdanje skorjice kruha.

Dr. Andrej Gosar petdesetletnik

V sredo 30. novembra, na dan svetega Andreja, je dopolnil petdeseto leto svojega življenja dr. Gosar, bivši socialni poverjenik deželne vlade za Slovenijo, delavski poslanec SLS, minister za socialno politiko, sedanji redni profesor za narodno gospodarstvo na tehniški fakulteti v Ljubljani in njen tačasni dekan.

S tem smo že nekako označili pot, katero je prehodil v slovenskem javnem življenju mož, ki je zaoral med nami globoke brazde. Gosar je sin revnega čevljarja. Do svojega petnajstega leta je vlekel »dretoc« in nategoval »kneftro« ter se izučil čevljarstva. Toda fant je bil nadarjen, šel je v šole, čeprav težko, študiral še na fronti in napravil pravni doktorat. Po vojni je bil v raznih službah. Vedno je študiral socialna in gospodarska vprašanja ter tudi veliko pisal. Odlično je sodeloval v svežem povojnem krščansko socialističnem gibanju in bil med prvimi njegovimi ideologi. Pisal je razprave in brošure, sodeloval v Jugoslovanski strokovni zvezi, pri kršč. soc. politični organizaciji »Delavski zvezi« in bil njen predsednik in v delavskem združenstvu. Kot zastopnik in odločen zagovornik kršč. soc. delavstva je postal državni poslanec bivše SLS. Njen moderen povojni program je v veliki meri njegovo delo. On je tudi največ sodeloval pri ustavnem načrtu Jugoslovanskega kluba. Pozneje je bil tudi kratko dobo minister za soc. politiko. Imel je obsežne načrte za svoj resor, a jih je mogel le delno izpeljati. Uveljavil pa je vendarle Javne borze dela in delavske obratne zaupnike. Po 6. januarju se je umaknil iz politike in se še bolj posvetil študiju socialnih in gospodarskih vprašanj. Plod intenzivnega petletnega truda je njegovo veliko delo »Za nov družabni red«. V tem času je bil tudi imenovan profesorjem narodnega gospodarstva na ljubljanski univerzi.

Dr. Andrej Gosar je mož širokih obzorij, temeljitega poznanja sodobnega družabnega in gospodarskega življenja in preudarnega nastopa. Da se je zlasti mlajši rod slovenskega katoliškega izobraženstva začel bolj brigati za socialna vprašanja in jih znanstveno študirati, je pretežno njegovo delo. Neodvisno krščansko delavsko gibanje, njegovo borbenost in prizadevanja drugih delovnih slojev je vedno smatral za tisti motor, ki naj žene družabni in gospodarski razvoj po demokratičnih potih zakonitih reform iz kapitalizma v bolj krščanski in bolj pravičen družabni red. To je glavna črta njegovega krščanskega socializma ali krščanskega socialnega aktivizma.

(K petdesetletnici mu iskreno čestitamo!)

Iz Slovenije v dravsko banovino

20 let slovenske politike

Slovenski volivci so bili nekoliko razočarani nad dveletnim delom tedanjih zastopnikov. — Zato je znaten del šel v novo smer, z novimi ljudmi. To je bilo pri kmetih in delavcih. Kmetje so dali veliko glasov novo nastali Samostojni kmečki stranki, ki ji je bil glava prebrisan Pucelj. Delavci so se v znatnem številu pridružili mladim ljudem v komunistični stranki. Če bi Kmečka stranka s svojim delom opravičila zaupanje, ki ga je dobila, bi šel po vsej verjetnosti razvoj slovenske politike drugo pot. Kmečka stranka je pa takoj zašla v stare tire protiduhovniške polemike. S pozitivnim delom bi lahko ustvarili močno poljedelsko stranko, ki naj bi imela med Slovenci podoben vpliv, kot ga ima med Hrvati hrvatska kmečka stranka, ki danes vodi hrvatsko narodno gibanje. Tega zaupanja pa, ki so ji ga poklonili kmetje l. 1920, SKS ni opravičila. Vodstvu je bilo po prvem uspehu najvažnejše, kako prvič čim prej k oblasti in drugič, kako organizirati strankarski aparat. To oboje se je zgodilo, ljudsko zaupanje pa dokaj zgubilo.

SLS je pomen volitev l. 1920. prav ocenila. Spoznala je, da je potrebna preusmeritev iz dotedanje medle politike v jasno in odločno smer.

Prva polovica leta 1921. je bila zelo razgibana. V ustavnem odboru in nato v plenumu ustavodajne zbornice so se sprijeli v besednih bitkah zastopniki raznih ustavnih načrtov. Hrvatski poslanci Kmečke stranke, 49 po številu, se ustavne debate niso udeleževali, ker vobče niso prišli v Beograd, poudarjajoč, da ne priznajo enostranskega dejanja Srbov, ki so državo Slovencev, Hrvatov in Srbov kar po svoje zedinili. Znaten del Hrvatov je sicer bil v ustavodajni zbornici. Zastopali so federativno zamisel ureditve države. Le redki Hrvati so bili v strankah, ki so

branile centralističen načrt. Od Slovencev so bili »naprednjaki«, tedaj demokrati in samostojni kmetje, za centralističen ustavni načrt. V opoziciji so bili SLS in komunisti.

Komunisti so imeli svoj lasten načrt, ki je bil zgrajen na njihovi doktrini. Zanimivo je, da je šest komunističnih poslancev dr. Sima Markovič enkrat jasno in določno govoril za slovensko samoodločbo. Poleg Protiča je bil to edini Srb, ki je gledal naprej, v bodočnost.

Glavno težišče slovenske politike pa je bilo kljub volivni zgubi vendarle v parlamentarni delegaciji SLS. SLS je imela svoj ustavni načrt. V političnem pogledu je bil ta načrt nekaka vmesna stopnja, kompromis med federativno in unitaristično državo. Politično geslo tega načrta je bilo: avtonomija Slovenije in avtonomija ostalih pokrajin. SLS je imela dobro izdelan tudi socialno-gospodarski del ustave. Vodilni in odločilni politiki SLS so na zborovanjih izjavljali, da socialni in gospodarski del ustavnega načrta ni prav nič manj važen kot političen del. Take izjave so bile posebno delavstvu večkrat objavljene. Mnogo dobrih stvari je vladni načrt iz socialno-gospodarskega dela tega ustavnega načrta tudi osvojil. Ta del vidovdanske ustave zato tudi ni bil čez meró reakcionaren.

SLS je po prevaru l. 1918 potrebovala kot najmočnejša stranka med Slovenci program. Takrat je bila SLS sestavljena iz treh glavnih delovnih stanov: kmetov, delavcev in obrtnikov. Vodstvo je bilo sestavljeno v glavnem iz izobraženstva. Ti izobraženci pa so bili le nekaki zastopniki posameznih stanov. Najvidnejša delavska zastopnika sta bila tov. Jože Gostinčar in dr. Andrej Gosar. Delavstvo je po svojih odposlancih dalo tedanji SLS odlične moči. Gostinčar je v Beogradu s svojim delom kot poslanec in

minister mnogo pripomogel k ugledu ljudske stranke. Dr. Gosar pa je kot poverjenik za socialno politiko in kasnejši poslanec opravičil ljudskost in socialno progresivnost SLS. Delavska delegacija po dr. Gosarju je sestavila program tedanje SLS. Prav ista delegacija je v glavnem sestavila tudi ustavni načrt SLS. Danes lahko rečemo: Kar je imela ljudska stranka dobrega tako v programu, kakor tudi v izvajanju politike, ji je dalo predvsem delavstvo po svojih delegatih.

Ustavni načrt SLS je zakonodajno delo razdelil med dve zbornici: politično in socialno-gospodarsko. Politično zbornico bi volili vsi polnoletni moški in ženske s splošno, enako in tajno izbero. Socialno-gospodarsko zbornico pa bi volili stanoviti po svojih organizacijah, strokovnih zvezah in društvenih ustanovah. Obe zbornici sta enakopravni. V zakonodaji bi imelo lahko iniciativno tudi ljudstvo s s tako zvanim referendumom, t. j. s splošnim ljudskim glasovanjem o tem, da se naj, ali da se naj ne uveljavi kak zakon.

Ta načrt je razdelil Jugoslavijo na šest pokrajin in sicer: Slovenija, Hrvatska s Slavonijo, Bosna s Hercegovino in Dalmacijo, Srbija z Macedonijo, Črna gora in Vojvodina (Bačka, Banat in Baranja). Zakonodajna oblast je razdeljena med državo in pokrajine. V zakonodajno pristojnost države spadajo v glavnem zadeve iz zunanje politike, vojske, carine, dalje denarstvo, pošta in železnice ter trgovsko in pomorsko pravo. Vse ostale stvari spadajo v pristojnost pokrajinske zakonodaje. Pokrajine predstavljajo pokrajinska vlada. Pokrajinske zbornice bi torej bile pravi parlamenti za svoje področje. Finance bi bile razdeljene med državo in pokrajine tako, da bi neposredne davke prejemale pokrajine (zemljinarno, zgradarino, pridobnino, rentnino), posredne davke pa država (trošarine, takse in seveda carine). (Danes bi po tolikih skušnjah gotovo baš finančno stran pokrajin napram državi nekoliko drugače razdelili in opredelili.)

Zelo zanimiva je primerjava tega ustavnega načrta s programatičnim ...

Program JRZ pravi: »Stranka je za narodno in državno edinstvo, za enotnost ozemlja in enotno državljanstvo in bo te ideje širila in zastopala. Da bi se razvila in krepila zavest o državnem in narodnem edinstvu in se kar najbolje in najbolj pametno izrazila in izjavila, razlike, ki nam jih je zapustila dolga in neenaka preteklost, je stranka mišljenja, da je za to najprikladnejša politična metoda ta, da se to delo izvršuje polagoma in premišljeno in da se ne smejo uporabljati preživele metode in s tem ustvarjati nove občutljivosti.«

V tem programu ni govora o pokrajinski zakonodaji. O sedanji ustavi bo govor kasneje. Tudi ona izključuje kakršnokoli pokrajinsko zakonodajo, brez katere pa seveda ni mogoče govoriti o resnični samoupravi.

Socialno-gospodarski del ustavnega načrta SLS, delo delavskega zastopnika dr. Gosarja, pravi, da mora država postopoma postati gospodarsko-kulturna skupnost. Načrt obsega velik program socialne zakonodaje. Osnovna načela individualističnega družabnega reda niso zavržena, ker je prava svoboda dogovora. Vendar je toliko izjem in omejitev teh načel, da bi bilo mogoče v okviru ustave z zakoni spremeniti sedanji družabni red. Zato pa je bila tedaj taka jeza na avtorja in iniciatorja takega načrta. Ker smo bili vsi v opoziciji, je seveda vse »prav prišlo«, tudi taka načela in načrti. Ker se takrat niso, se pa danes zato toliko bolj znašajo in zaganjajo v krščanske socialiste, ki prav to hočejo kot v tistih letih in so ostali zvesti, dosledni in premočrtni.

Socialno-gospodarski ustavni načrt tedanje SLS je določal med drugim:

1. podjetja, ki so za narodno gospodarstvo važna, morajo biti pod nadzorom gospodarskih svetov, koder so zastopani podjetniki, delavci in konsumenti;

2. zakonodajalec (pokrajinski) določa podjetja, v katerih morajo delavci sode-

Doma in po svetu

Spremembe v uredbi o borzih dela je sklenil ministrski svet. Podporna doba se bo povišala na 26 tednov. Vsak delavec z zadostnim zavarovanjem ima pravico do brezposelnosti podpore, ki bo znašala po novem od 70 do 150 din tedensko. Iz sredstev borze dela se bo gradilo za 20 milijonov delavskih stanovanj. O stvari bomo še več pisali, ko prejmemo besedilo nove uredbe.

Daljši razgovor sta imela v soboto, 20. novembra dr. Ivan Stanovnik in dr. Jakob Mohorič iz Ljubljane z dr. Mačkom v Zagrebu. O tem poročila list »Nova rije« sledeče: »Pri dr. Mačku so bili v soboto, 20. t. m. odlični člani SLS iz Ljubljane, ki delajo na to, da se oživi stara SLS in da nastopi sporazumno z blokoma. Mišljen je blok, ki je bil ustvarjen z zagrebškim sporazumom med Hrvati in srbskimi strankami.

Voditelj nemške mladine Baldur von Schirach je prišel v Beograd. Tu je bil zelo prijazen sprejet od naših oblasti pa tudi od mladine JRZ. Sprejel ga je minister za telesno vzgojo naroda, v prostorih JRZ pa ga je pozdravila postrojena četa mladine JRZ. Uradni voditelj nemške mladine je izjavil, da ga veseli dejstvo, da gre jugoslovanska mladina na nova pota.

Voditelje zarotnikov proti ljudski vladi so v Franciji polovili in odkrili precej njihovih utrd in skrivnih zalog orožja in municije. Uporniki so bili vojaško organizirani. Meščansko časopisje v Franciji in drugod hoče napraviti iz tega zabavno komedijo, ali pa zarotnike celo zagovarja, češ, da so bili to »domoljubni državljani«, ki so se pripravljali za »obrambo domovine«, če bi komunisti, ki so »oboroženi za morije«, kaj začeli. V teh zadnjih besedah se jasno vidi zveza s pisanjem nemškega tiska pred meseci, ko je vpil, da bo v Franciji zdaj zdaj izbruhnila komunistična revolucija. Orožje, katero so našli pri zarotnikih, je bilo vse nemškega izvora.

Skoraj celo francosko vlado je odlikoval sv. oče v priznanje za suverenski sprejem njegovega zastopnika kardinala Pacellija v Franciji.

Angleško-francoska posvetovanja so se končala te dni v prijateljskem duhu. Francoski ministri so zvedeli v Londonu, kaj je lord Halifax opravil v Nemčiji pri Hitlerju. Mnogi so mnenja, da se bo angleška politika še bolj približala Nemčiji in jo skušala oddaljiti od Italije, kar je njen glavni namen. Kajti angleški imperij je danes najbolj ogrožen v Sredozemskem morju — po Italiji.

Med Ameriko in Anglijo so trajala trgovinska pogajanja več kot eno leto. Sedaj so zaključena v glavnih obdobjih. Ta trgovinska pogodba bo svetovnega pomena. Z njo bo svet razdeljen na dve gospodarski območji. Konkurenca obeh velesil

lovati v upravi in morajo biti deležni pri razdelitvi čistega dobička;

3. zakonodajalcu (pokrajinskemu) je dovoljeno, da katerokoli zasebno podjetje spremeni v skupno (kolektivno) last ali da ga spremeni v zadrugo ali v pokrajinsko ali državno last.

V socialni politiki je ta ustavni načrt prav posebno važno nalogo dal združništvu. Zato je obvezal državo, da mora dajati potrebne kredite produktivnim in konsumnim zadrugam. Poleg tega pa bi morala država dati 6 pro mille skupnega državnega proračuna pokrajinskim združnim zvezam (po sedanjem proračunu okrog 70 milijonov dinarjev letno).

(Dalje.)

Kemično delavstvo

Podgrad. Organizirani delavci tovarne A. Kanský v Podgradu so se zbrali 20. t. m. na sestanek, na katerem je zastopnik centrale tov. Grošelj poročal o starostnem in onemoglostnem zavarovanju. Dasi pozdravljamo zakon o tem zavarovanju, vendar pa sedanji zakon še daleč ne odgovarja temu, kar je delavstvo pričakovalo. Kajti pri delu v tovarnah kot je prav naša, bo delavec kot delavka, ko bo star 70 let, že davno prekopan v grobu. Torej za nas starostno zavarovanje ne obstoja. Treba je zato, da se zgane vse organizirano delavstvo in pripelje v organizirane vrste tudi tiste nezavedne tovariše in tovarišice, ki ob strani stoje, in zahtevamo, da nam družba da take zakone, kot jih imajo evropske in druge kulturne države.

Razgovarjali smo se tudi o naših razmerah v tovarni po končani stavki. Organizirana četa v naši tovarni ni posebno velika, ker smo pa borbeni in zavedni in ker smo tako dobro prestali zadnji štrajk, pričakujemo, da bo odslej naš odnos s podjetjem šel po potu mirnega medsebojnega sporazumevanja in da bo tudi podjetje vedno pripravljeno mirno urejevati razmere v tovarni.

Shodi in sestanki

Kamniški okrožni zbor bo, kakor je že bilo objavljeno, v nedeljo 5. decembra ob 9. dopoldne v „Grajskem dvoru“ v Kamniku.

Vsi in točno!

Bohinjska Bistrica. V nedeljo, 5. decembra 1937 se bo vršil članski sestanek naše krajevske skupine. Pride tov. Pukšič iz Jesenic. Vsi in točno!

Celje. — V nedeljo je dolžnost slehernega člana, da pride ob pol devetih dopoldne na sestanek v Zbornico. Govori tov. Lojze Lešnik. Agitirajmo za udeležbo, pridimo vsi!

Dol pri Ljubljani. Članstvo naše krajevske skupine obveščamo, da se bo naš članski sestanek vršil v nedeljo 5. decembra ob 11 dopoldne po sv. maši v prostorih cerkvenika J. Grila pri Sv. Miklavžu pri Moravčah. Govornik bo iz Ljubljane. Sestanek bo važen, zato naj nobeden ne manjka.

Huda Jama. Našega sestanka, ki bo v nedeljo 5. decembra ob 8 v prostorih naše krajevske skupine v Laškem, se bo udeležil tov. Križnik iz Trbovelj. Vsi na sestanek!

Kozarje. V nedeljo, 5. decembra se ob 2 popoldne v prostorih gostilne Vidmar na Vrhovcih vršil sestanek naše plačilnice. Govoril bo tov. Škof iz Vrhove. Naj nikdo ne manjka!

Lesce. V nedeljo, 5. decembra t. l. se bo ob 10 dopoldne vršila odborova seja naše skupine v prostorih gostilne Majdnec v Lescu. Pride zastopnik iz centrale, zato naj nikogar ne manjka.

Trbovlje. Strokovna skupina rudarjev ima svoj redni mesečni sestanek v torek, dne 7. decembra t. l. ob pol 5 pop. v tajništvu, Loke 253. Vsi člani naj tokrat zagotovo pridejo. Pogovorili se bo

bo prenehala — pred skupno nevarnostjo nastajajočih fašističnih imperijev — Italije in Japonske ter Nemčije. To so praktične posledice velikih Rooseveltovih govorov za mir in za demokracijo na svetu.

Tudi v ruski zunanji komisarijat so vdrla uslužbeni GPU in cel dan premetavali akte. To je v zvezi s številnimi aretacijami v vrstah ruske diplomacije zadnje tedne. Sedaj se izvaja »čistka« trockističnih elementov končno tudi tu.

Japonska armada prodira po padcu Šanghaja proti Nankingu. Kitajska armada se v redu umika. Kitajska vlada še vedno naroča vsepovsodi vojni material.

Živega generala so pokopavali v Ateni na Grškem. Nenadoma pa se je zbudil, ko so bili s krsto baš v glavni ulici, vstal iz nje, debelo pogledal, pograbil sabljo, ki je bila na krsti in začel z njo mahati na vse strani. Skoraj vsi so se razbežali, le navadni vojaki so ostali v vrstah in ukrotili besnega mrtveca. Generala so prepeljali v norišnico, ker je dobil hud živčni napad. Tako poročajo številni inozemski in domači listi.

Walter Briesley

Brezposelni

Mati mu je pregledala uho in mu obrisala prah s čela. »Pojdi zdaj, sedi na stol in pojužinaj,« mu je dejala tolažilno. Deček ji je zlezal s kolena in stopil proti stolu. Pred njim na mizi se je v skodelici hladil čaj. Dobival je že sivkasto barvo. Materi se je glas spremenil. Ostro je spregovorila: »Ata bo stopil h gospodu Jinksu. Treba mu je dopovedati, da se naj ne dotika tujih otrok.« Pogledala je moža, ki je prinesel dečku kruha, masla in krožnik salate in redkvice.

»Tako pojdem k njemu. Naj si zapomni, da ne trpimo, da bi kdo tepel našega otroka, zlasti, če ni nič napravil.« Janku se je spodnja ustna zopet začela tresti. »Lahko rečem, da bi ne bil tako hudo jokaj, če bi bil kaj zakrivil.«

Ivan se ni ganil, roka mu je še vedno počivala na Jankovem stolu. Spregovoril ni nobene besede več. Lastne misli so ga zmedle. Kaj je imela v mislih žena? Zakaj je bila prava misel nespametna, skoraj bedasta? Res, Jinksu je hotel povrniti milo za drago, naj še on trpi. Ali je bilo to neizvedljivo, kar brezupno. Fizično mu ni bil kos, poleg tega pa se je zgrozil že ob misli, da se bo moral pretepati in da bo vzburkal vso ulico. Kaj naj reče, ko pride k njemu? Šel bo pač in potrkal na Jinksova vrata. Vprašal bo, če bi lahko govoril z gospodarjem. Kaj pa potem, ko bo pogledal možu v obraz? Povedal mu bo, naj natepe pravega krivca, njegovega otroka pa naj pusti lepo pri miru. Mož bi ga že pustil pri miru, kakor vsakdo navadno pusti drugega pri miru. Gospoda Jinksa so razburili, zato je planil med nje, da jim pokaže svojo nejevoljo. In

mo o spremembi pravilnika bratovske skladišnice, ki je važna za rudarje. Naj nihče ne manjka. — Odbor.

Tržič. Sestanek naše krajevske skupine bo v nedeljo 5. decembra ob 9 v običajnih prostorih. Pride tov. Noč iz Jesenic. Vsi in točno!

Vevče. V nedeljo 19. decembra bo ob 3 v Prosvetnem domu v Dev. M. v Polju članski sestanek naše krajevske skupine. Govoril bo tov. Smolej Tine z Javornika. Sestanek bo zelo važen, zato naj nikdo ne manjka!

Vič-Brdo. Vse člane naše krajevske skupine opekarskega delavstva Vič-Brdo opozarjamo, da se bo na praznik, 8. decembra t. l. vršil članski sestanek in sicer ob 3 popoldne v prostorih g. Margon Emila na Brdu. Kot govornika prideta tov. Pestotnik in Ciperle iz Kranja. Sestanek bo z ozirom na predstoječe mezdno gibanje važen. Pridite vsi!

Uprava »Delavske Pravice«

prosi vse skupine, da pohite z nabiranjem oglasov za novoletno številko »Delavske Pravice«. Pošljite do 17. decembra — ne šele do 27. decembra, kakor je bilo v okrožnici pomotoma navedeno. — Doslej še ni večjega odziva. Prva je storila svojo dolžnost skupina Količev. Njen blagajnik tov. Hauptman je že 29. novembra poslal vse oglase in tudi vso oglasnino. Zgled prave zavednosti in požrtvovalnosti! — Tovariši, tovarišice, posnemajmo!

Poroke

Goričane. V nedeljo, 21. novembra, sta se v župni cerkvi v Sori poročila odbor-nik naše skupine tov. Bečan Franc in naš dolgoletni zvesti član tov. Kozamer-nik Ivan. Želimo obema tovarišema, kakor tudi njihovima izvoljenkama, na novi življenjski poti obilo sreče in božjega blagoslova.

Kamnik. V nedeljo 21. novembra sta se poročila člana naše skupine, tov. Juteršek Viktor s tovarišico Homar Ivanko. Upamo, da bosta tudi v bodoče ostala zvesta naši JSZ. — Obilo sreče in božjega blagoslova.

Vir. V nedeljo 21. novembra se je poročila naša zvesta in delovna članica in blagajničarka naše skupine Capuder Francka z g. Zajcem Ivanom. Želimo jima v zakonskem stanu obilo sreče in božjega blagoslova!

Preserje pri Kamniku. V nedeljo 14. novembra se je poročil član skupine lesnega delavstva JSZ tovariš Grašič Bogomir z gđ. Ivanko Vrhovnik. Na njihovi življenjski poti jima želimo obilo sreče in božjega blagoslova!

UREDNIŠTVO SPOROČA

Več člankov in dopisov je moralo ta teden izostati zaradi preobilice poslanega. Na vrsto pridejo vsi prihodnjič.

Delavska tiskarna

Prisiljeni smo ponovno opozoriti na redno plačevanje deležev. Na zadnji širši seji JSZ se je močno poudarjalo, da je nujno, da tudi posamezniki pristopijo k »Delavski tiskarni« in tako pomagajo dvigniti v življenje nam tako potrebno gospodarsko podjetje. Prav tako naj pristopijo one naše skupine, katere se do danes vabilu za pristop še niso odzvale.

Oni, ki ste prvi pristopili pazite, da boste imeli deleže plačane pravočasno. Zamudniki v tovarni »Titan«, kateri ste bili že opomnjeni pismeno in po skupini, se vsaj sedaj zganite in ne delajte pisarni nepotrebnih stroškov. Tudi za ostale velja isto!

Izjava

Podpisani Horvat Joško, delavec v Zdravilišču Slatina-Radenci, preklienjem in iskreno obžalujem vse žalitve in obrekovanja kot neresnične, katere sem izrekel o g. Jelencu Antonu, upravitelju slatinskih vreleev v Borašovi.

Obenem se mu prav lepo zahvaljujem, da je odstopil od tozadevne tožbe in me tako rešil občutne kazni.

Boračova, dne 17. novembra 1927.

Joško Horvat.

**KUPUJTE!
NOSITE! PRIPOROČAJTE!**

»PIMAR« obleke
»PIMAR« hubertus-plašče
»PIMAR« pumparice
»PIMAR« suknjice
prodaja in zaloga

SREČKO PIHLAR — MARIBOR
Gospiska ulica 5 — Rotovski trg 8

Gorenjski kovinarji

Jesenice. Velika izbira manufakturnega blaga za moške in ženske obleke, na mesečne obroke.

Dospeli so najnovejši modeli radioaparatorov, katere dobite na mesečne obroke že od 150 din dalje.

Velika zaloga najboljših šivalnih strojev »Gritznere«; tudi na mesečne obroke. Priporoča se vsem Marija Krašovec, Jesenice, Krekov trg 2.

Za Miklavža

Dami: Eleganten plašč, obleko ali domačo haljo.

Gospodu: Moderno suknjo, obleko ali črn paletu.

Iz velike izbire po najnižjih cenah pri

Lukič — Stritarjeva ulica

tako je zadelo Janka v živo. Da, nesreča, kakor če koga krivično vtaknejo v ječo! Toda zakon je že toliko pameten, da ve, kdaj lahko človeka zgrabi, bolj nego gospod Jinks. Ivanu je bilo kar malo slabo, ker je že vnaprej videl, kaj se bo zgodilo. Bilo je zanj več kot gotovo. Debeli, surovi mož bo za hip ostrmel, potem bo začel preklinjati in groziti. In čim bolj se bo Ivan bližal surovini, tem glasneje bo ta rjovel. Saj ga je že slišal: nekoč je šel po cesti in videl Jinksa, kako se pretepa.

»Kar bliže!« je kričal, mahal s svojimi debelimi, težkimi rokami in okorno ter odvrtno poplesaval pred svojim nasprotnikom. »Le bliže, če bi rad okusil mojo pest! Lahko obračunava tu ali pa na polju.« Kaj je mislila žena? S tem človeka sploh ni dobro imeti opravka. Pa ga še sili, naj gre k njemu! Tega človeka in njegovo ženščino je gledala vedno zviška. Mož je odmaknil roko z Jankovega stola in pogledal ženi v oči. Na obrazu se mu je videlo in po glasu se je poznalo, da bi ji rad dopovedal, kako prijazno in obzirno njeno opravičljivo ogorčenje nad tem, kar se je zgodilo.

»Ne bo dobro, da bi šel k njemu in se stpel z njim; saj veš, kako je. Rjovel, bi in kričal in spravljal vso vas pokonci. Tudi jezik ima namazan. Nič ne pomisli, kaj zine. Samo kleti in priduševati se zna.«

»No, ali ti ne znaš kleti?« ga je vprašala in ga prebodla z očmi. Vedela je, da bo Jinks odnesel zdravo kožo, da se ne bo dal izzivati. Zato ni mogla dati duška svoji jezi, ni si je mogla ohladiti tako, kot je želela. Toliko srda se je nabralo v njej, da je hotela zblazneti. Vstala je s stola, vzela Jankovo skodelico in kar od tam, kjer je stala, izlila čaj v školjko.